

Čestný doktorát Trnavskej univerzity pre Prof. RNDr. Antona Hajduka, DrSc.

Inauguračná prednáška – Trnava 7. júna 2004

Vaša Magnificencia pán rektor, magnificencie, spektability, honorability, vážená akademická obec Trnavskej univerzity, ctení hostia a milí priatelia!

O čom inom by som mohol pri tejto príležitosti hovoriť, ako o Trnavskej univerzite a jej poslaní.

V monumentálnom diele Trnavská univerzita v dokumentoch profesor J. Šimončič a docent D. Škoviera zhromaždili dokumenty od založenia Trnavskej univerzity r. 1635 a jej znovuzrodenia r. 1992 až po rok 1998, svedčiace o nesmiernom úsilí jej predstaviteľov a žičlivcov zachovať a zveladiť princípy na ktorých bola Trnavská univerzita založená a ktoré sú obsiahnuté aj v jej súčasnom štatúte. „Nadväzujúc na historickú starobylosť Trnavskej univerzity a jej kresťanský odkaz“ – ako to zdôrazňuje aj súčasný rektor Trnavskej univerzity v najvýznamnejšom časopise akademickej obce na Slovensku Forum Scientiae et sapientiae: „ani moderné dejiny ľudstva, ani naše storočie, sa nemôžu zaobiť bez hodnotového hľadiska, ktorým je výrazne aj náboženská orientácia.“

Tým, ktorí sa celé desaťročia podieľali na ateizovaní Slovenska, vštepovaní triednej nenávisťi a opovrhovaní pravdou kypí krv v žilách pri myšlienke na akési kresťanské korene. Pokladajú ich za nástroj vládnutia, namiesto svojho marxizmu, za ideológiu, za pekné reči o láske k blížnemu sprevádzané chamtivosťou, klamstvom, ba aj nenávisťou k inak zmýšľajúcim. Bohužiaľ, opakujem: bohužiaľ, dosť často majú pravdu; tú pravdu, ktorú nevideli, kým mnohé necnosti svojím spôsobom sami praktizovali.

Chcem tým povedať, že národ morálne neobrodíme falošným, pokryteckým, farizejským kresťanstvom, ani keby sme celé Slovensko pokryli univerzitami honosiacimi sa názvami svätcov alebo katolicitou. Mnohých dary zviadli, iných hrozby sklonili; nech je im Pán Boh milostivý. Lebo ako hovorí sv. Augustín: „Mnohých, ktorých má Cirkev, nemá Boh a mnohých, ktorých má Boh, nemá Cirkev.“ Je to aj jedna z mojich trpkých životných skúseností. S nesmiernou lútosťou konštatujem, spolu s Karлом Rahnerom, že najväčšou prekážkou viery v dnešnom svete býva život kresťanov. Neradi pripúšťame túto myšlienku a takmer nikdy ju nevzťahujeme na seba. My sme vždy tí „spravodliví a pravdu vlastníci“. Ale Pravda je svetlom sveta, nemožno ju vlastniť; ale možno sa ňou excitovať a ju vyžarovať.

Kristovo „Beda vám, zákonníci, farizeji, pokrytci...“ sa aj dnes vzťahu-

je na mnohých, napríklad na tých, ktorým je milšia litera zákona než duch spravodlivosti, na tých, ktorí demonštrujú svoju „kresťanskosť“ alebo nábožnosť namiesto konania skutkov milosrdenstva. Beda tým, ktorým neprekáža klamať a zahmlievať pravdu diplomatickou rétorikou. Aký úbohý je pedagóg, ktorý má všemožné vedomosti, ale nemá lásku k svojim žiakom. A aký je úbohý filozof, ktorý pozná všetky druhy izmov, ale nežiari túžbou po pravde a hľadaní zmyslu ani svojej vlastnej existencie. Toto adresujem učiteľom všetkých univerzít.

Akí úbohi sú ľudia, ktorí trpia na svoju veľkosť. Lebo veľkosť človeka je v tom, že pozná svoju úbohosť. „Čože je viac, zlato a či chrám, ktorý ho posväcuje?“ – píše sa v Matúšovi (Mt 23, 18). Čože je viac, nejaký finančný príspevok na zlúčenie univerzít, alebo uchovanie univerzity so svojou kresťanskou identitou označenou pri predkladaní zákona o TU za „historický klenot slovenského národa?!“ Quodsi vero contingeret (quod divina bonitas avertat) – teda: Keby sa však prihodilo (čo kież odvráti Božia добрota!), ako varuje dokument v citovanej knihe Trnavská univerzita v dokumentoch (s. 32), žeby tridsať strieborných bolo príliš veľkým lákadlom, potom by zostala otázka: Koľkokrát bude treba znovuzakladať Trnavskú univerzitu, aby zostala verná svojmu poslaniu a nerozplynula sa v pohodlí relativizmu ideí, bez nároku na hľadanie pravdy; pravdy o svete, o človeku, o sebe! Pretože vernosť pravde je jedinou cestou k múdrosti, hodnou poslania univerzity.

Tí, ktorí nás svojho času vyhadzovali zo škôl a ich ideoví potomkovia, radi kladú výlučný dôraz na odbornosť. Odbornosť je absolútne nevyhnutná, ale nie je jedinou vlastnosťou dobrého pedagóga. Jej rovnako nedostatočným opakom je oná „zbožná nevedomosť“ alebo tiež stránicka vernosť. Obidva extrémny vášnivo bojujú medzi sebou o miesto pod slnkom aj na našich univerzitách. Ale odborník bez bázne k hodnotám absolútna je robot, alebo Mengele; ten druhý zas akýsi Kerberos – strážca podsvetia.

Vernosť pravde nikdy nebola a nikdy nebude ľahká. Ale je vznešená, zameraná na večnosť, nie na ponižujúce a živočíšne „prežitie“. To každoročné umieranie, je nehodné vzdelaného ducha. Kupci patria na trh, nie do chrámov ducha. Nechcime opravovať evanjeliá! Nedá sa slúžiť aj Bohu aj mamone! Náš otec vie, čo všetko potrebujeme. Príroda i spoločnosť má mechanizmy zabezpečujúce prežitie, ale prežitie s evolúciou, v spoločnosti s evolúciou ducha. Ak sa budeme venovať mamone, Boha odstavíme na vedľajšiu koľaj; budeme ho ctíť iba ústami, „lebo ako čítame v Matúšovi (Mt 13, 15) – otupelo srdce tohto ľudu... a zažmúrili si oči aby nevideli a ušami nepočuli a srdcom nechápali...“ k čomu sú povolani.

Nielen do rúk kňazov, ako pastierov, sú zverené duše blúdiacich a hľadajúcich, ale aj do rúk tých, ktorí dostali svoje talenty, svoju vieru, rozum i svoje vedomosti, aby ich rozmnožovali, pretože, (ako čítame u Ezechiela v hlave 34), „z vašich rúk budem požadovať ovce svoje“, aj

zverené talenty aj s úrokmi. Sme si naozaj dostatočne vedomí svojej zodpovednosti? Alebo zažmuríme oči? Trnavská univerzita má na čo byť hrdá a má si byť vedomá svojej zodpovednosti.

Prežili sme neuveriteľné útoky už pri jej začiatkoch. Vždy s dojatím spomínam na obetavosť jej prvých pedagógov, ktorí dokázali bezplatne učiť, na žiakov základných škôl a na invalidov, ktorí svojimi peniazkami sa skladali na Trnavskú univerzitu so zablokovaným účtom, ale aj na štedrých dobrodincov i na prvých študentov, ktorým boli odoprené prázdne internáty, na svojich prvých spolupracovníkov, ktorí s plným nasadením síl, i na úkor svojho zdravia, bojovali o Trnavskú univerzitu. Vydržali sme, lebo sme vedeli prečo.

Trnavská univerzita sa zveľadila. Podarilo sa nám včleniť do Trnavskej univerzity Aloisianum – terajšiu Teologickú fakultu otcov jezuitov a zriadiť Pedagogický inštitút Sv. Ondreja v Ružomberku, z ktorého vyrástla terajšia Katolícka univerzita.

Dnes má Trnavská univerzita už aj Právnickú fakultu.

Pokiaľ my, pri začiatkoch obnovenej univerzity sme boli v ohrození realizácie hodnôt a museli sme prejsť dostatok odvahy a vydržať, dnes sme (používajúc Franklovu analýzu) v omnoho väčšom ohrození, keď sa hodnoty ducha relativizujú a hrozí strata platnosti hodnôt. Uvedomiť si s plnou vážnosťou túto dnešnú situáciu vyžaduje porozumieť prebiehajúcim procesom doma i vo svete, vyžaduje to múdrosť.

Ani za mojich čias na Trnavskej univerzite sme neboli ušetrení od nedorozumení. Opakoval som často, že od toho neboli ušetrení ani apoštoli. Ale napriek ich slabosti si ich vyvolil Boh, aby zahanbil mocných. Zahanbil aj tých mocných, ktorí sa chceli najskôr zmocniť Trnavskej univerzity; keď zistili, že na nej pôsobia mnohí, za totality odstránení zo škôl, chceli ju zrušiť. Keď im ani to nevyšlo, chceli ju rozložiť zvnútra. Potom sa ju pokúsili perfídny spôsobom prekrstiť. Nakoniec zriadili svoju „Univerzitu svätých...“, dúfajúc, že po rokoch Slováci zabudnú na minulosť. Čiastočne sa im aj darí. Aj preto ožívujem pamäť národa. A pevne verím, že Trnavskú univerzitu nepostihne Alzheimerova choroba.

Nepoložili ste si nikdy otázku, prečo bolo a je toľko úsilia vynaloženého na zlikvidovanie Trnavskej univerzity? **Tu sa hrá o budúcnosť národa a o jeho hodnotovú orientáciu.** Ten boj nie je proti ľuďom z mäsa a kostí, a je neúprosný. Aj preto je spojený s mnohými nedorozumeniami a pokušeniami typu: „Toto všetko ti dám, ak padneš predom mnou na tvár a mne sa budeš klaňať.“

To, že ste mi preukázali túto významnú poctu, je mi zárukou, že ste nezabudli na poslanie tejto univerzity. Je to súčasne uznanie prejavenej aj všetkým mojim spolupracovníkom. Nech je tento deň pripomenutím si nesmiernej zodpovednosti za obnovu totalitou ťažko postihnutej kresťanskej inteligencie na Slovensku, a to tak laikov ako aj duchovenstva. Uvedomením si, že Trnavská univerzita nie je iba jednou z mno-

hých univerzít, poskytujúcich iba vzdelanie, ctíme si jej stáročné úsilie o pravé svetlo, o svetlo, ktoré tento svet odmieta prijať, pretože ho nepozná. Táto výzva sa dotýka aj predstaviteľov iných škôl, všetkých tých, čo majú uši na počúvanie, všetkých tých ktorým neomel jazyk a nestvrdlo srdce pri poznaní úbohého duchovného stavu našej spoločnosti.

Priznám sa, nesnívalo sa mi, že po desiatich rokoch práve Pedagogická fakulta, s vedením ktorej som mal mnohé nedorozumenia, mi navrhne čestný doktorát a že jej dekan Pavol Híc, ktorý je jedným z tých, voči ktorým som sa osobne previnil, prednesie na mňa laudatio. Pokladám dnešný deň za prejav vnútornej sily tejto univerzity a vám všetkým predstaviteľom Trnavskej univerzity, i tým, ktorí ste k tejto slávnostnej chvíli prispeli svojou účasťou, zo srdca ďakujem.